



ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ  
ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПРАВА

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Етика бізнесу

Затверджую

В.о. завідувача кафедри менеджменту,  
публічного управління та адміністрування  
Т.Б. Семенчук

Протокол № 1 від 29 серпня 2022 р.



Викладач	ВЛАСОВА Валентина Петрівна Кандидат економічних наук, доцент
Посилання профіль викладача на сайті ДУІТ	<a href="#">ВЛАСОВА Валентина Петрівна</a>
E-mail	vp067vlasova@gmail.com
Факультет, Кафедра	Факультет Управління і технологій/ Кафедра менеджменту, публічного управління та адміністрування м. Київ, вул. Івана Огієнка, 19, каб. 608 телефон: +38067-173-90-96
Консультації	Кожного понеділка з 12.00 год до 14.00 год за <u>ZOOM посиланням</u>
Офіційна назва освітньої програми	Транспортний менеджмент
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань, спеціальність	07 «Управління та адміністрування» 073 «Менеджмент»
Статус дисципліни (обов'язкова, вибіркова)	Цикл дисциплін професійної підготовки, вибіркова
Курс/ Семестр викладання	2/3
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS / 90 загальна кількість годин
Види та кількість аудиторних занять, денна/ заочна	Лекції – 16 години/ 8 годин Практичні заняття – 14 годин/ 4 години
Форма контролю	Залік
Локація та матеріально-технічне забезпечення	Аудиторія згідно з розкладом. Мультимедійний проектор, мережа Internet.
Мова викладання	Українська
Мета вивчення дисципліни	Навчальна дисципліна спрямована на формування у майбутніх фахівців комплексу професійних знань щодо теорії та практики бізнес-етики в різноманітних організаціях, що функціонують у сфері економіки.



Загальні компетентності	ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
Спеціальні (фахові) компетентності	СК09. Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань. СК 15. Здатність формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички.
Програмні результати навчання	ПР15 Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

### **ЧИМ ВАЖЛИВИЙ КУРС:**

Цей курс допоможе вам:

- визначати моральні принципи, норми та правила етикету у ділових стосунках;
- готувати та здійснювати публічні виступи, правильно писати ділові листи, розмовляти телефоном;
- відпрацювати культурну поведінку при ділових і громадських бесідах;
- вміти створити власний і корпоративний імідж.

## **ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ**

### **Модуль 1. «ЕТИКА БІЗНЕСУ»**

#### **Тема 1. Етика бізнесу як наукова дисципліна**

Загальна характеристика етики бізнесу як наукової дисципліни. Предмет етики бізнесу та її значення. Професійна етика, її принципи та функції. Витоки етики бізнесу. Етика – підґрунтя сучасного бізнесу. Сучасні дискусії в діловій етиці. Структура етики бізнесу. Макро- і мікроетика. Макроетика: питання і проблеми. Взаємовідносини організацій, глобалізація, підприємництво та подолання бідності. Мікроетика: питання і проблеми. Способи підвищення етичного рівня організації: загальний огляд. Тенденції та перспективи розвитку української ділової культури та етики.

#### **Тема 2. Професійна етика та її вплив на етичні питання бізнесу**

Поняття і виникнення професійної етики. Дилеми професійної етики. Сенс і необхідність професійної етики. Приклади конкретної професійної етики: медична, журналістська, військова, адвокатська етика, етика соціального працівника.

#### **Тема 3. Ділове спілкування та ділові зустрічі**

Спілкування як самостійна та специфічна форма активної особистості. Ділове спілкування та його особливості. Правила спілкування в електронному просторі. Публічний виступ у діловому спілкуванні. Особливості ведення ділових переговорів. Форми колективного обговорення проблеми. Індивідуальні ділові бесіди. Особливості бесід телефоном. Публічний виступ у діловому спілкуванні. Підготовка та проведення ділових зустрічей.

#### **Тема 4. Етичні норми, принципи ведення справи**

Об'єкти та суб'єкти відносин у бізнесі. Моральні стандарти корпорації. Взаємна довіра – основа етики бізнесу. Етичні проблеми ділового життя. Процес прийняття етичних рішень. Індивідуальні відмінності та етична поведінка. Бар'єри та сприятливі фактори у прийнятті етично правильних рішень. Моральні стандарти організації. Етичні принципи. Етичні дилеми. Технології прийняття рішень в ситуації етичних дилем. Роль менеджерів в організації. Етичні обов'язки керівника та підлеглих. Моральні проблеми, пов'язані з владою і підпорядкуванням, можливості оцінки якості керівника з етичної точки зору. Бар'єри, що заважають дотриманню етичних принципів: внутрішні, зовнішні, у сфері торгівлі, у сфері виробництва, у сфері фінансів тощо. Способи підвищення моральних стандартів функціонування організації.

#### **Тема 5. Формування корпоративної культури**

Підходи до формування корпоративної культури. Фактори, що впливають на корпоративну культуру. Корпоративний кодекс. Культура організації на етапах її життєвого циклу. Динаміка культурних змін. Механізми зміни культури. Управління та умови успішного проведення змін. Проблеми адаптації. Лояльність. Відданість організації як складова корпоративної культури. Механізми поширення організаційної культури. Розвиток субкультур. Дефекти культури організації. Роль засновників. Роль фахівця зі зв'язків з громадськістю у формуванні корпоративної культури.

#### **Тема 6. Корпоративні кодекси ділової поведінки**

Регулювання етичних питань: загальновизнані стандарти, кодекси та інші внутрішні документи компаній. Історія виникнення корпоративних етичних кодексів. Структура корпоративних етичних кодексів. Міжнародна практика застосування етичних стандартів. Способи підвищення етичного рівня організації (етичні кодекси, «карти етики», комітети з етики, соціальні ревізії, навчання етичної поведінки, етична експертиза, етичне консультування). Можливості регулювання в організації етичних порушень та протидії корупції: типові ознаки корупції; санкції за порушення; заходи запобігання порушення. Корпоративна культура й етичний клімат організації. Контроль за дотриманням етичних стандартів.

#### **Тема 7. Імідж фірми та ділова атрибутика підприємства**

Поняття «імідж», «репутація», «гудвіл». Корпоративний імідж: складові, способи формування та корекції. Корпоративна культура фірми. Імідж керівника. Корпоративна атрибутика. Діловий одяг.

#### **Тема 8. Етика та етикет у ділових міжнародних стосунках бізнесменів**

Вплив культур на організаційну поведінку та бізнес-стратегії. Національна та ділова культура: взаємозв'язок та взаємовплив. Психологічні особливості ділових культур країн Заходу (США, Велика Британія, Франція, Німеччина, Іспанія, Італія, Швеція, Фінляндія). Психологічні особливості ділових культур країн Далекого Сходу та Південно-Східної Азії (Японія, Китай, Індія та ін.). Психологічні особливості ділових культур Арабських країн. Специфіка ведення ділових переговорів з бізнесменами різних країн.

**Практичні заняття** курсу передбачають виконання ситуаційних, тестових та інших завдань, опитування та дискусії за темами, короткі виступи та презентації з тематики дисципліни.

Тематика практичних занять:

Практична робота №1. Основні концепції етики бізнесу

Практична робота №2. Етико-психологічні основи взаємин керівника і підлеглих

Практична робота №3. Бізнес-етикет: його сутність та правила.

Практична робота №4. Формування корпоративної культури.

Практична робота №5. Корпоративний кодекс.

Практична робота №6. Правила спілкування в електронному просторі.

Практична робота №7. Публічний виступ у діловому спілкуванні.

### **Приклади практичних завдань:**

#### **Тренінг.** Ділові переговори.

Мета тренінгу – відпрацювання навичок ведення переговорів з урегулювання публічного конфлікту. Ролі учасників тренінгу:

- менеджери, що ведуть переговори;
- експерти;
- аналітики.

Підготовчий етап. На підготовку дається один тиждень, студенти поділяються на команди, кожній з яких визначається роль. Студентам надають опис кризової ситуації, що склалася, або публічного конфлікту з практики та формують установку на підготовку до тренінгу. Суть домашнього завдання: менеджерам необхідно розробити пакет пропозицій, що містить опис предмета конфлікту, аргументацію власної позиції, претензії до партнерів. Експерти й аналітики розробляють систему оцінки результатів діяльності менеджерів і свої версії рішення конфліктів.

Хід тренінгу 1. Встановлення регламенту переговорів. 2. Узгодження пакета пропозицій. 3. Формулювання досягнутих угод і оформлення завершальних документів. За підсумками тренінгу проводиться дискусія, в якій обговорюються досягнення, прорахунки й помилки. Експертні оцінки.

#### **Приклад тестового завдання:**

1. Виберіть базову систему цінностей, яка має лежати в основі етики бізнесу:
  - а) Прибуток понад усе, повага до інших.
  - б) Добросовісність, сумлінність, виконання головних обіцянок.
  - в) Доброзичливість, порядність, публічна підзвітність, здоровий егоїзм.
  - г) Добросовісність, сумлінність, обов'язкове виконання обіцянок, надійність, порядність, публічна підзвітність.

#### **Індивідуальні завдання**

Для стимулювання науково-дослідницької й творчої інтересу здобувачів вищої освіти та здобуття ними навичок наукової діяльності доречно заохочувати їх до виконання додаткових видів робіт в певних проєктах, і враховувати цю діяльність при підведенні підсумків роботи здобувачів вищої освіти у семестрі. Так, наприклад, здобувачам вищої освіти може бути запропоновано виконання рефератів за темами дисципліни «Етика бізнесу» у вигляді презентацій та захистити її на практичному занятті. Найкращі рекомендуються до виступу на науково-практичній конференції.

Орієнтована тематика:

1. Культура та етика підприємницької діяльності.
2. Місце і роль організаційної культури в антикризовому управлінні підприємством.
3. Організаційна культура та стратегічна стійкість бізнесу: шляхи капіталізації «людського потенціалу».
4. Традиційні та сучасні цінності організації.
5. Порівняння адміністративної та підприємницької культури.
6. Процес формування складу учасників бізнесу. Критерії підбору команди учасників бізнесу.
7. Бізнес-дизайн та його значення для підвищення бізнес-культури підприємства.
8. Етика та естетика у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

9. Підприємницька культура як сучасний феномен розвитку підприємництва.
10. Моральний кодекс керівника.
11. Імідж ділової людини. Модель поведінки. Тактика спілкування.
12. Конфлікти в бізнесі та засоби їхнього подолання.
13. Етика рекламної діяльності.
14. Етика і соціальна відповідальність бізнесу.
15. Етичний кодекс бізнесу.
16. Види та функції етичних кодексів.
17. Фактори оптимізації соціально-психологічного клімату в колективі.
18. Особливості формування бізнес-культури у зарубіжних країнах.
19. Порівняльна характеристика стратегій фірми з урахуванням економічної культури країн Сходу і Заходу.
20. Організаційна культура у зовнішньоекономічному співробітництві.

Індивідуальні види робіт не обмежуються і приймаються пропозиції щодо вдосконалення курсу (як лекційної, так і практичної складової).

### **ОЦІНЮВАННЯ**

Форми поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль – 100 балів
<b>КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ</b>	
Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру.	

#### **Відвідування лекцій:**

За відвідування кожної лекції нараховується 2 бали (до 16 балів).

#### **Практичні заняття:**

Оцінюються за активністю здобувачів освіти на заняттях, їх відповідями, доповідями та ступенем залученості у дискусії. Максимальна сума становить 12 балів за кожне заняття (до 84 балів).

#### **Самостійна робота**

Написання та захист реферату (тематика погоджується із викладачем курсу) у вигляді доповіді та/або презентації оцінюються до 10 балів.

Здобувач отримує підсумкову оцінку за результатами поточного контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач, становить 100.

Додаткові бали до поточного контролю здобувач освіти може отримати, пройшовши навчальний курс у вигляді неформальної освіти з отриманням сертифікату в межах предмету вивчення дисципліни та пройшовши процедуру визнання згідно [Положення про визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здобувачами вищої освіти ДУІТ.](#)

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
82-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні,

			якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками
75-81		C	«Добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками
64-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками
60-63		E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки
35-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота що потребує доробки
1-34		F	«Безумовно незадовільно» теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

## ІНФОРМАЦІЙНО- МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Методичне забезпечення:

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Силабус навчальної дисципліни.
3. Google Classroom: [Етика бізнесу](#).
4. Електронні ресурси бібліотеки ДУІТ: <https://library.duit.in.ua>.

## СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Чистіліна Т. О. Етика та естетика: навч. посібник: Центр учб. л-ри, 2017. – 304 с.
2. Власова В.П. Стратегічний вектор розвитку креативного підприємництва. Економіка та суспільство. 2022. No 46. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2015> DOI: 10.32782/2524-0072/2022-46-6 (наукове фахове наукометричне видання категорії Б, Index Copernicus)
3. Власова В.П., Борбіч М.С. Етичні принципи в підприємницькій діяльності. Підприємництво та інновації. 23 (Квіт 2022), С.42-46. DOI:<https://doi.org/10.37320/2415-3583/23.8>. (наукове фахове наукометричне видання категорії Б, Index Copernicus)
4. Бізнес-етика: конспект лекцій: навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» освітньою програмою «Управління персоналом та економіка праці» / М. М. Дученко, О. А. Шевчук; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 5,5 Мбайт). – Київ : КПІ

ім. Ігоря Сікорського, 2020. – 56 с. URL: [https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/39693/1/Posibnyk\\_Biznes-etyka.pdf](https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/39693/1/Posibnyk_Biznes-etyka.pdf)

5. Як створити корпоративний кодекс: важливі пункти. URL: <https://prohr.rabota.ua/yak-stvoriti-korporativniy-kodeks-vazhlivi-punkti/>

6. Що таке корпоративна культура і для чого вона необхідна? URL: <https://biznesua.com.ua/shho-take-korporativna-kultura-i-dlya-chogo-vona-neobhidna/>

7. Етика та психологія ділових відносин. URL: [https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/12lesko\\_etika\\_ta\\_psihologiya\\_dilovih\\_vidnosin/index.html](https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/12lesko_etika_ta_psihologiya_dilovih_vidnosin/index.html)

8. The Ethics of Social Work–Principles and Standards / IFSW, 1994. URL: <http://raulpage.org/koolitus/ethics1994.html>

### **Додаткова інформація**

Детальнішу інформацію щодо методів навчання, форм оцінювання, самостійної роботи та повного списку літератури наведено у Робочій програмі навчальної дисципліни.

### **ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ**

#### **Щодо академічної доброчесності**

Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів ДУІТ:

[Кодекс академічної доброчесності Державного університету інфраструктури та технологій](#)  
[Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у Державному університеті та технологій](#)

[Положення про Комісію з академічної доброчесності у ДУІТ та Комісію з етики та управління конфліктами у сфері академічної доброчесності у ДУІТ](#)

Порушення [Кодексу академічної доброчесності ДУІТ](#) є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним.

Списування під час контрольних заходів заборонені.

Усі письмові роботи, виконані в електронному вигляді (реферати), перевіряються на наявність плагіату згідно з [Положенням про порядок перевірки навчальних, кваліфікаційних, науково-методичних наукових та інших робіт на наявність ознак академічного плагіату у ДУІТ](#). У випадках виявлення порушення – реагування відповідно до [Кодексу академічної доброчесності ДУІТ](#).

#### **Щодо відвідування**

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, індивідуальний графік тощо) навчання може відбуватися в онлайн (або змішаній) формі за погодженням із деканом факультету.

#### **Неформальна освіта**

Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «[Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здобувачами вищої освіти ДУІТ](#)».